

Du ska nog se att det går över – en film om starka känslor för unga.

TEXT PIA HUSS FOTO TOMAS SVENSSON

Att få vara
den man är

– OM MAN SKA HÅLLA PÅ med något under en så lång tid som det tar att färdigställa en film, då måste man vara väldigt engagerad i det ämne som filmen tar upp, annars orkar man bara inte. Det vore ju rätt långsökt om jag skulle välja andra teman enbart för sakens skull. Jag är, precis som de flesta människor, uppfylld av mina egna angelägna frågor, det jag brinner för. Det att man berättar om sig själv och hämtar ur sina egna erfarenheter gäller ju faktiskt i allt skapande.

Så säger Cecilia Neant-Falk, filmaren och regissören bakom *Du ska nog se att det går över*, en dokumentär skildring om hur tre unga lesbiska kvinnor söker och blir trygga i sina identiteter. Filmen beskriver också hur de, var och en på sitt vis, tar plats och får utrymme för sin egenart både bland vänner och i kärleken liksom inom familjen och släkten.

Filmen har fått välförtjänt uppmärksamhet i media, men precis som så ofta när det gäller angelägna ämnen är det svårt att avgöra vad som drar till sig det största intresset, de konstnärliga valen eller filmens eventuellt pedagogiska budskap. Att göra en film om att vara ung och lesbisk är att beträda ett område där mycket ännu finns att säga och göra, där så många olika intressenter av skilda skäl ivrigt frågar efter vad man kan sammanfatta som ”ett material”. Det här är naturligtvis stimulerande men risken finns att det redan på förhand ger en slagsida åt filmdiskussionen.

Du ska nog se att det går över berättar något mycket viktigt om att vara homosexuell, men filmen är också generaliserbar till många andra situationer eftersom den handlar om att fatta avgörande beslut i livet. Här finns inga pekpinor eller informationsavsnitt. Filmen är istället ett stycke liv som berör, rör, roar och oroar. Som i mötet med allt inom konsten som nuddar vid verkligt viktiga frågor och tar ställning, förmedlar den också betydelsefulla erfarenheter och insikter. Så visst lär vi oss något.

I VÅRT SAMTAL återkommer Cecilia Neant-Falk gärna till att *Du ska nog se att det går över* är den film hon själv skulle ha velat se som osäker tonåring.

– En hel del är sig likt från min tonårstid men mycket har också hunnit ändra sig. Det har hänt mycket åt det positiva hållet. Bara en sån sak som att man numera kan kommunicera med likasinnade på nätet. Så har vi fått förebilder som Eva och Efva och Mark och Jonas Gardell. Framgången för filmen *Fucking Åmål* har också banat väg när det gäller att visa hur lesbisk och bisexuell kärlek finns överallt som en självklar del av tillvaron. Kärlek kvinnor emellan och män emellan finns överallt, men min film handlar ändå så mycket om utanförskap. Den skildrar utanförskapet inifrån och beskriver hur vi så innerligt gärna vill definiera oss som alla andra, men att det att vara lesbisk ändå i hög grad utesluter oss just från detta.

My, en av de tre unga kvinnorna vi möter i filmen, formulerar känslorna och utanförskapet kring sin sexuella läggning med ett suveränt välfunnet konstaterande:

– Fast ingen ser mej så känner jag mej så jävla uttittad!

My Sörensson, Johanna ”Joppe” Svensson och Natalie Durbeej heter flickorna/kvinnorna som Cecilia Neant-Falk följt under fyra år. Tre vitt skilda personligheter och tre unga kvinnor som det är lätt att tycka mycket om.

My och Joppe gick båda i högstadiet när projektet inleddes medan Nathalie var 18 år och hade hunnit komma längre på sin väg ut.

För det är naturligtvis om att komma ut som homosexuell, att bli vän med sig själv och bli accepterad av omgivningen för den man helt och hållet verkligen är, som filmen handlar om. Hos varje människa finns en i grunden stark vilja att utveckla sin särskilda personlighet. Men det finns också en längtan efter en trygg tillhörighet i ”flocken”. My säger: ”Jag skulle inte vilja va flata utan va en tjej som gillar killar... men det är jag inte.”

ATT SOM HOMOSEXUELL helt igenom få känna sig som en i mängden är ytterst sällsynt. Därför är det självklart att ett avsnitt av filmen ägnas åt den glädje och gemenskap som uppstår i samband med Pride-festivalen. Joppe låter helt euforisk när hon i filmen berättar vilken underbar känsla av

gemenskap det är att för en gångs skull inte vara den udda utan istället en av många, många.

Det var genom att sätta ut en annons i tidningen OKEJ som Cecilia Neant-Falk fick kontakt med My, Joppe och Natalie. ”Finns du tjej som dras till både killar och tjejer?” stod det bland annat. Med samma ordalydelse satte Cecilia själv som 14-åring ut en kontaktannons 1985. Nu liksom då, blev svaren många och under en inledande period hade Cecilia brev- och mejlkontakt med ett 20-tal tjejer.

– My hade jag redan från början väldigt intensiv kontakt med eftersom hon mejlade till mej flera gånger i veckan.

Flera av dem som svarade trodde också från början att även Cecilia var 14 år. Behovet av utbyte och samtal är stort och många var intresserade av filmprojektet men så småningom utkristalliserade det sig vilka som verkligen skulle medverka. Cecilia Neant-Falk:

– Det handlar förstås mycket om vilken relation man får och vilka förutsättningar som finns. De medverkande måste ju ha den motivation som är nödvändig för att kunna genomföra en film som sen ska visas både på biografier och på tv. Konsekvenserna av att träda fram inför allas ögon är förstås något som man i förväg inte riktigt kan sätta sig in i. Det handlar heller inte bara om en själv utan om föräldrar och syskon. För det är ju faktiskt också fråga om att föräldrar, ja hela familjer, ska komma ut. Allt detta är svårt att riktigt känna in och förstå i förväg, men man måste ändå vara vän med tanken på att för en tid bli något av en offentlig person.

CECILIA BETONAR ATT alla tre tjejerna faktiskt hade och har en i grunden bra och förtroendefullt varm relation till sina föräldrar, annars skulle säkert ingen av dem ha varit så moget reflekterande, så modiga och trots allt så trygga i sig själva som de är.

– Men vid den tidpunkten, när vi inledde filmarbetet, var det faktiskt ännu bara Natalie som hade talat öppet med familjen om sin homosexualitet. Varken My eller Joppe hade ännu tagit upp sin sexuella läggning hemma. Men som Joppe säger redan inledningsvis; ”Jag tror att dom vet”. Hon hade tagit

med sig flickvänner hem och kyssts öppet men hennes föräldrar hade aldrig vare sig frågat eller kommenterat saken. Joppe talar flera gånger i filmen om att det är märkligt med denna tystnad. Särskilt som hon är övertygad om att "alla" i lilla Öregrund där hon vuxit upp, vet att hon är "så".

Natalie är inne på samma tankegångar men konstaterar rätt framt att "Varför skulle vi hemma börja prata om känslor nu när vi aldrig gjort det förr".

Cecilia Neant-Falks film riktar uppmärksamheten mot förhoppningen om att bli sedd som den man är. Det är en önskan som långtifrån bara har med homosexualitet att göra utan gäller alla oavsett sexuell läggning. Vi vill bli accepterade för dem vi är, inte för dem omgivningen önskar att vi vore – till exempel vackrare, smalare, rikare, duktigare i skolan, mer lagom i våra åsikter. Känslorna kring både outtalade och uttalade krav diskuteras av alla flickor i *Du ska nog se att det går över*. Cecilia Neant-Falk:

– De som är med i filmen ställer sig en rad existentiella frågor som: Vem är jag? Vad vill jag? Vad ska jag få ut av mitt liv? Det är sådana frågor som alla människor under en eller flera faser i

livet måste ställa sig. Somliga orkar inte gå igenom dem i den bemärkelsen att de faktiskt inte klarar av att ta in vilka de egentligen är, och homosexuella som inte står ut med tanken på att visa sin läggning stannar kvar i garderoben.

CECILIA BERÄTTAR OM människor som till exempel på grund av sin sexuella läggning gör sitt eget liv till en teaterföreställning där ångesten får huvudrollen. Tanken på att komma ut och vara sig själv är för tuff. För att återigen låna ett citat av My. "Jag hoppades länge på att jag skulle vara bi- och inte homosexuell för då skulle jag kunnat gömma mej lite genom att vara med killar också..." Om man nu faktiskt är ovanlig finns ändå en förhoppning om att vara så lite avvikande som möjligt.

Man kan vara annorlunda i flera avseenden. Joppe sticker till exempel också av från småstadsnormen genom sitt politiska engagemang och sitt engagemang i veganrörelsen. Natalie är gitarrist i ett rockband. My grubblar mycket över de värderingar som leder till självsvält och depressioner hos många unga. Alla tre växer upp på mindre orter och alla tre längtar efter ett livsrum som ger möjlighet till större

anonymitet. För Joppe hägrar friheten i Uppsala dit hon flyttar för studier och av samma orsaker söker sig Natalie till Stockholm. Ju större stad ju större möjlighet till individuell frihet. Som homosexuell i en liten ort blir man utlämnad till vad som visas på tv, det är bara de referenserna som finns. Cecilia Neant-Falk understryker:

– Det är nödvändigt att få se sin egen verklighet gestaltad för om man aldrig ser den skildrad så tror man inte att den finns och tror man inte att den verkligheten existerar så finns man ju inte själv heller...

DU SKA NOG SE ATT DET GÅR ÖVER är en dokumentär. Allt som finns i filmen är hämtat ur verkligheten men hela verkligheten finns förstås inte med och somligt i den är redigerat. Cecilia:

– Det filmen visar är ju dessa tre tjejers mycket subjektiva upplevelser under en begränsad tid. Alla har de fått tillgång till en Super 8-kamera och med den har de var och en gjort sin egen videodagbok. Det är ett väldigt personligt och naket sätt att arbeta. Jag reste runt och träffade var och en flera gånger varje år och under den perioden då vi sågs, filmade tjejerna sin vardag

med utgångspunkt från frågeställningar vi kommit överens om i förväg. Det här innebar att vi fick en lång rad nedslag i vars och ens verklighet. Jag fanns alltså oftast tillgänglig då tjejerna filmade. Men när Joppe filmade sin familjs semester på Cypern gjorde hon det helt på egen hand. Det var strongt.

Till slut fanns det 150 timmar film som Cecilia Neant-Falk transkriberade till text. ”Det blev en tjock pärm för var och en”.

Med allt materialet i bagaget för Cecilia till Borneo och skrev manus under två veckor. ”Syftet var ju att få ihop EN film, inte tre olika.”

Cecilia beskriver hur hon från början hade tanken på att göra filmen till en dokumentär som dock måste underordna sig en form. Cecilia Neant-Falk har själv ett förflutet som rocktrummis så redan på idéstadiet var det självklart att musiken skulle bli en tung del i berättandet.

– Det var jätteroligt för mig att klippa filmen eftersom jag hade valt ut 30 olika låtar som jag sedan klippte efter med hänsyn till rytmen, orden och pauserna. Min förhoppning var att filmen skulle bli häftig och vacker och det tycker jag att den har blivit.

Det tycker jag också. *Du ska nog se*

att det går över brusar och sköljer genom mina sinnen och det är omöjligt att inte ryckas med av musiken och de stundtals mycket snabba bilderna. Cecilia Neant-Falk har arbetat med snart sagt alla tempi. Dels bilder som rock'n'roll med en snabb exposé över homosexuella förebilder och idoler – för kvinnor har det hittills inte varit många. Dels ett filmiskt tempo som synliggör småstadens begränsade men trygga vyer, det nakna personliga i videodagböckerna och så de filmade avsnitten där vi ser My, Joppe och Natalie genom Cecilia Neant-Falks kamerateo.

– Jag har renodlat och rensat. Det mesta av det redovisande materialet har klippts bort och var och en av de tre har framställts på ett relativt renodlat sätt. Vi har diskuterat och provat och alla inblandade förstår att jag faktiskt har gjort fiktion av deras liv också.

Så står Joppe för samlevnaden där hon beskriver hur det strulade till sig med Hanna som hon länge var olyckligt kär i. Men i slutet av filmen framgår det också att Joppe har väldigt stor närhet både till sin nya tjej och till sina vänner och familj. När det gäller My la Cecilia tyngdpunkten på hennes känsla av utanförskap och hur udda hon upplever

sig. Den känslan fanns där förstås men i verkligheten var My inte fullt så ensam som det framstår när det renodlas. Natalie är den som får representera det mer etablerade, hon är den som redan kommit ut och som uttryckligen trivs med det och med hela livet. Sammantaget skapar de tre porträtten en stark och livsbejakande båge framåt och vidare. Cecilia:

– Jag hoppas att filmen ska visas i hela landet, att alla som på ett eller annat sätt kommer i kontakt med ungdomar ska vilja och kunna se den. Många lärare tror att det är svårare än det är att prata om de här sakerna. Men jag hoppas att de och andra vuxna ska vara lika modiga som tjejerna i filmen. För det är i hög grad på lärarna det hänger om det ska komma till stånd någon diskussion om hur olika vi människor faktiskt är och känner. Sexualitet och livsval är stora frågor för unga, så det är avgörande att vi verkligen samtalat kring dem. Att ha en avvikande sexuell läggning är inget problem så länge inte samhället ser till att det blir det!

Se även filmhandledning i detta nummer av Zoom.